

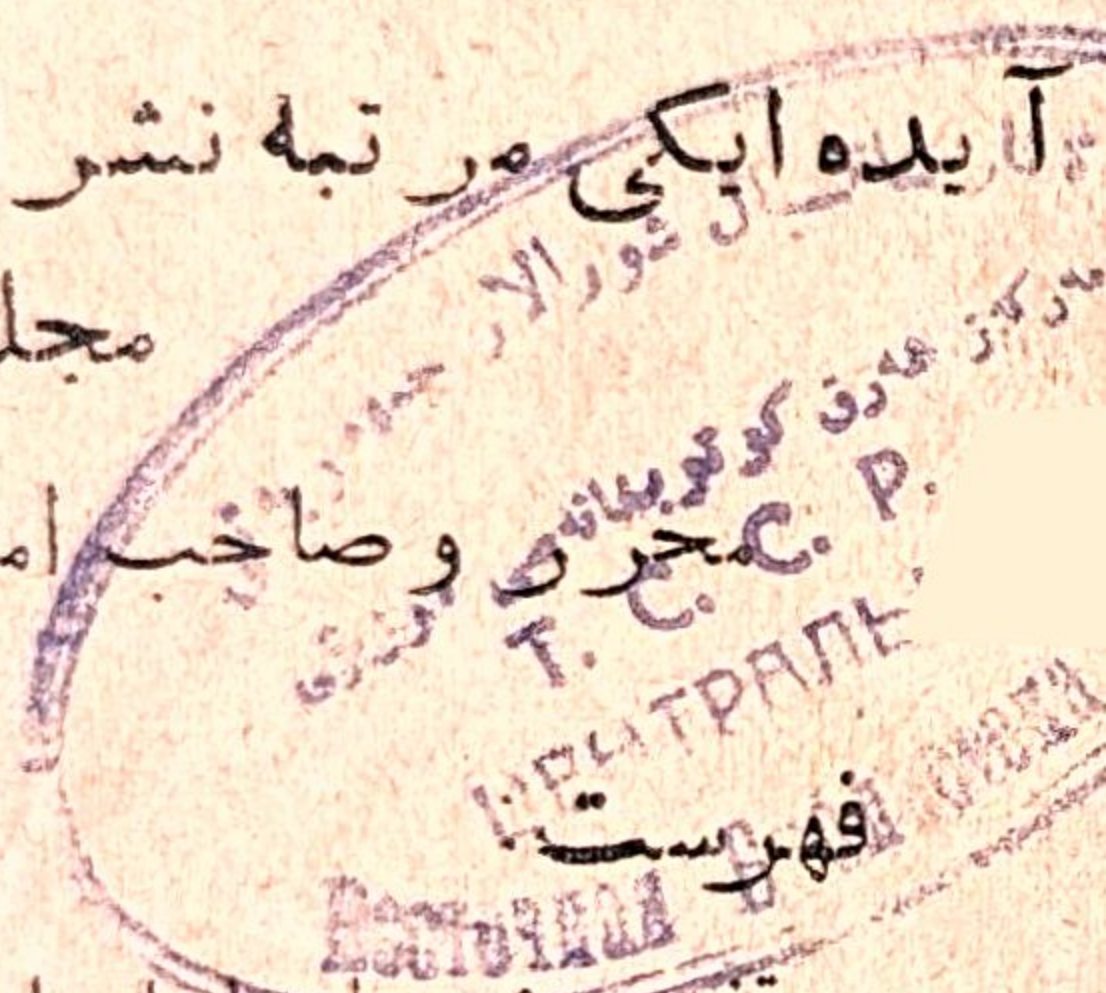
محرم ۱، ۱۳۳۴

اۆكتەبر ۲۶، ۱۹۱۵

الدېر وئالاكىدې

آيىده ايكي مرتبه نشر ايدىلور دىنى، ادبى، علمى و سياسى
مجلهء اسلاميه در.

وصاحب امتيازى: ملا عالم جان البارودى

۱ تفسیر: اسماعیل علیہ السلامک، اناسى هاجر رضى الله عنها بر له
مکه پرینه ايلتوب قويلووى. ابراهيم عليه السلامک مکه برى ومکه اهلى ايجون
دعا قیلووى، اسماعیل و ابراهيم [عليهما السلام] نك كعبهنى بنا ايتوئرى و بنا
ايتكانده الله تعالى دن تلاگان ترسه لرى، رسول الله نك ابراهيم عليه السلام دعاسى
ابله مبعوث بولمقى حقنده.

۵ حديث: — يوب سكر ايتوچى نك روزه توتوب صبر ايتوچى كى
اجر و ثوابلى بولمقى. طهارت اوزره يوقلاوچى نك توننى عبادت براه اوتكارگان
روزه آدم كى بولمقى حقنده. ملا عالم جان البارودى.

۷ قضا و قدر مسئله سنده فلسفى نظريه لرى: — م. شمس الدين.

۱۰ سماع مسئله سى: — ملا عالم جان البارودى.

۱۲ وظیفه شناسلىق: — محمد نجيب تونتارى.

۱۷ كسب علم: — محمد نجيب تونتارى.

۲۰ عرب تلى: — زكى اورازابى.

۲۴ اشعار عربيه: — زكى اورازابى.

۲۵ مفتيلك مسئله سنده بعض تاريخى احوال ايله حاضرگى احوال.

۲۷ عبد المنان حضرت.

۳۰ تقریض و انتقاد: — «زجات» و «عملى تجويد» رساله لرى حقنده.

فزان.

دلت

۱۹۱۵

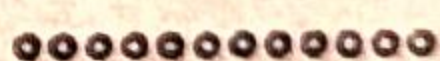
قزانده ۱۵ كونده بر چقا تورغان دینی، ادبی، علمی

الدین والادب

مجله سینہ ۱۳۳۴ سنہ ایچون مشتری دفتر آچق.

آبونہ سی:	بر یلق	۳ صوم
یارم یلق	۱	۵۰ تین
نسخہ سی	—	۱۵ تین

ادارہ گہ یبار له چک خط و آبونہ لر اوچون آدریس:

Казань,

ред. журн. „Динь - ва адабъ“

الدين والادب

۱۰ نچی سان ۱۱۳۴ سنه محرم ۱ دوشنبه ۱۹۱۵ سنه ۲۶ اوکتهبر

تفسير

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ
 مِنَ الثَّمَرَاتِ مِنْ أَمْنٍ مِنْهُمْ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ
 فَأَمْتَعَهُ قَلِيلًا ثُمَّ اضْطَرَّهُ إِلَىٰ عَذَابِ النَّارِ وَبَشَّ الْمَصِيرُ ﴿١٢٦﴾
 وَإِذْ يَرْفَعُ إِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَأَسْمِعِلْ رَبَّنَا تَقْبِلَ مِنَّا
 إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٢٧﴾ رَبَّنَا وَاجْعَلْنَا مُسْلِمِينَ لَكَ وَمِن
 ذُرِّيَّتِنَا أُمَّةً مُسْلِمَةً لَكَ وَإِرْنَا مَنسُكًا وَتَبَّ عَلَيْنَا إِنَّكَ أَنْتَ
 التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿١٢٨﴾ رَبَّنَا وَابْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ
 آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ
 الْحَكِيمُ ﴿١٢٩﴾

وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَلَدًا آمِنًا وَارْزُقْ أَهْلَهُ مِنَ الثَّمَرَاتِ
 مِنْ أَمْنٍ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ قَالَ وَمَنْ كَفَرَ فَأَمْتَعَهُ قَلِيلًا ثُمَّ اضْطَرَّهُ إِلَىٰ
 عَذَابِ النَّارِ وَبَشَّ الْمَصِيرُ.

ترجمه:

(ایسکارت) شول وقتنی، کہ ابراهیم: ای رب! بو شهرنی طنچ
 شهر قیل. اهلندن اللهغه و آخرتکه ایمان کلتورگانلرگه یمش دانندن

رزق وير» ديدى. رب: «كفر ايتكان كشيىنى آرزغنه فائده لاندروم ده
صوگره اوت عذايشه گرفتار ايدرم، نى يمان مرجعدر اولاء ديدى (*).

شرح و تفسير:

الله تعالى مکه يري كىي صوسوز، يغاچسوز، اولنسىز، قم صحرا سندن
بر مبارك شهر و آنده بر مقدس معبد تورغوزونى ايستادكندن، قدرت
وحكمتىنى كورستمك بولغان. ابراهيم پيغمبرنىڭ (عليه السلام) كنىزه گى
هاجر آنادن اوغلى اسمعيل توغاچ، خاتونى ساره آنا تارغوب باذن الله
هاجر آنانى اوغلى ايله مکه يرينه ايلتوب قويغان. آشلقسىز، قورقنچ
ئىر بولغانغه اللهغه تابشروب: «بعض نسلمنى ايگوبسىز يرگه اورناشدردم،
آنى طنچ شهر قيل، خلقينه تورلى اوسوملكدن رزق بىر» ديو مناجات
قيلغان. الله تعالى آنك دعا و مناجاتىنى قبول ايتوب، هاجر آنايك
اينگان يرىنى شهر حالينه كلتوروب، «مکه» اسميله مشهور بر مبارك
شهر بولوب كىتكان؛ اطرافنده بر نرسه ده اوسمادىكى حالده، بحكمة الله
حسن معيشت ايچون حاجت طعام ويمش ذاتلرندن رزق هر طرفدن
ايرشوب توره تورغان حالگه كلگان.

ابراهيم پيغمبر مکه خلقىنىڭ مؤمنلىرى ايچون خىر دعا ايتكان
بولسه ده، دنياده اللهنىڭ رحمتى عام وشامل بولغانغه، كافرلرگاده آز
مدتده (محمد عليه السلام واسطه سيله اسلام نشر ايدلگانچە) مکه ده
رزق ويره چكىنى، صوگره آنلارنى كفرلىرى سببلى جهنمگه سالاجاغىنى
وعده ايتكان. «فامتعه قليلا» جمله سى كافرلارنىڭ مکه ده معيشت ايتولرى

[*] بو مقامده «واذ قال» نىڭ صوغى «قال ومن كفر» گه ظرف بولمقى
احتمالدر. بو تقديرده «ايسكارت» نى تقدير ايتماينچە ترجمه: «ابراهيم شولاي
دعا قىلغان چاقده الله «ومن كفر فامتعه» ديدى مضموننده بولور.
بوندىن صوغى «اذ» لرده موندای احتمال پوريدر.

آن مدتده گنه بولوب، صوغره قيامتكه چه مسلمانلارغه مخصوص، امين شهر بولوب قالچاقيني آڭلاتادر.

واذ يرفع ابراهيم القواعد من البيت واسمعيل ربنا تقبل منا انك انت السميع العليم.

ترجمه:

شول وقتده، كه ابراهيم واسمعيل عليهما السلام كعبه نك نيگوزيني كوتاره ايديلار، اللهغه مناجات قىلدىلار: «ربمزا قبول قىل (سڭا يلوارامز) چونكه سن (هر مناجاتنى) ايشتكوچى (هر كمنك حالينى ونيتينى) بلگوچيسك».

ربنا واجعلنا مسلمين لك ومن ذريتنا امة مسلمة لك وارنا منسكنا وتب علينا انك انت التواب الرحيم.

ترجمه:

«اى ربمز، بزنى اوزكگه طابشرلغوچى قىل، دخى نسلمزدن سڭا تابشرلغوچى گروه خلق قىل، بزگه عبادت روشلرمزنى كورسات، بزگه رحمتك برله قايت، سن قايتوچان، رحمت قىلغوچانسك».

ربنا وابعث فيهم رسولا منهم يتلوا عليهم آيتك ويعلمهم الكتب والحكمة ويزكيهم انك انت العزيز الحكيم.

ترجمه:

«اى ربمز! مسلمز ايچينه اوزلرندن بر پيغمبر بيارگل كه: آنلارغه سنك آيتلرگنى اوقوسن، كتاب و حكمتنى بلدرسن، آنلارنى آريغلاسين (كفر و گناه نجاستلرندن پاكلاسين) سن (هر اشكه) غالب و هر فرسهنى تيوشنچه قياغوچيسك».

شرح و تفسیر:

اسمعیل علیہ السلام اوسوب خدمتکے یراقلی بولدقندہ اللہ تعالیٰ
 ابراهیم علیہ السلام غہ بتون مسلمانلر غہ قبلہ بولورلق، قلبلرینی باغلارلق،
 دینی محبتلرینی جلب ایدرلک، دنیا وما فیہادن آیریلوب، مخصوص
 اللہنک مناجات ودعاسیلہ یوانورلق کعبہ اسملی مخصوص بر مقدس
 معبد بناسی برلہ امر قیلغان الکنین بر بنا خرابہسی کبی تو بالہ نوب
 تورغان اورنغہ (*) ایکاوی کعبہنی بنا ایتکانلر.

کعبہ بناسیلہ مشغول وقتلرنده اللہ غہ تضرعده بیلوب، تورغوز -
 دقلارنده ایک مهم کورلگان اوج مظلوبنی اللہدن تیلاگان (۱) بنا -
 لرینک مقبول بولمتی (۲) اوزلرینک وبعض نسللرینک اللہ غہ تمام
 تابشرلغان جن ایمانلی، تیوشلی عبادت روشلرینی اوگراتولوب، دائما
 اللہ غہ حسن اطاعت وکمال تضرع اوزرہ بولمقلری (۳) مکہ خلقندن
 آنلارنی - وآنلارغہ ابارتوب بشقلارنی اصلاح ایدرلک، دین و حکمت
 اوگراتورلک بر پیغمبر یباریلونی تیلاگان وهر قایو تیلاگی ویرلگان.
 امام احمدروایتندہ رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم اوزینک ابراهیم
 علیہ السلام دعاسیلہ مبعوث بولدقینی بلدرمشدر.

[*] بعض روایتلرچہ اول اورنده آدم علیہ السلام وقتندہ کوتارلگان
 ابراهیم پیغمبر وقتینہچہ بوش اورن بولوب تورغان ایش.

حدیث

الطاعم الشاكر كالصائم الصابر.

حدیث صحیح أخرجه احمد، وأخرجه الترمذی وابن ماجه
والحاكم عن ابی هريره: رضى الله عنه بعبارة: بمنزلة الصائم الصابر.
واحمد: بلفظ: الطاعم الشاكر له مثل اجر الصائم الصابر وهو حدیث
صحیح ایضا.

ترجمه: ییوب شکر ایدوچی، (اجر و ثوابده)، آپلغفه توزوب
روزه تو تقوچی کبیدر.

شرح و ایضاح:

نعمت بر ابرنده شکرانه قیلو، اول نعمتی الله دن ایرشکان
بر رحمت بلوب، صاحب حقنك حقینی اعتراف، الوغ انصاف و سلامت
وجدان اثریدر.

بناء علیه الله طرفندن ویرلگان نعمتی تیوشنیچه تانو، آنك فضل
ورحمتندن بر اثر دیوبلو، اول نعمت ورحمتکه، اوزگنی لیاقتسز
و استحقاقسز بر عاجز تانو، آنی چن رب، اوزگنی بنده تانودر،
و آنك نعمتی ورحمتی بر ابرنده شکرانه قیلودر، و بوروش بنده نك
ایك عالی وظیفه سی وایك مقدس اعتقادیدر.

ایندی بر بنده الله نك ویرکان نعمتلرندن تیوشنیچه استفاده ایته،
اوزینی اول نعمتلر توغریسنده لیاقتسز بر ممنون، معبودینك احسانی
وانعامی قار شوسنده چیکسز محجوب بولا ایکان، بو کمسنه ربینی
تانوچی، نعمتی بر ابرنده شکرانه لی حسابلانه. مونك شول کیفیتچه
یمکی و ایچمکی، کیمکی و سالمقی، یورش و تورشی، بارچه سی
شرعا عبادت اعتبار ایدله.

بر آدم الله ايجون نفسيني قهر ايدوب يمك و ايجمكدن وسائر شهواتندن آني توختاتا قالسه، اول اشكك آغير لقينه توزسه، بوده ريني تانو، و آني احترام و تقدیس بولوب، الوغ در جده گي عبادت (بنده لکني کور ساتو و اوتاو) بولادر.

هر ايکي روشده اللهني تانوب، آنک حضور زنده بنده لک بر له اعتراف و بنده لک و ظايفندن برر نوعيسيني يرينه کلتور و بولا. مونه اشبو روشلي بيان بر له رسول اللهنک (صلي الله عليه وسلم): «يبوب شکر انه قيلغان، روزه تو توب صبر ايتکان کبي اجر ليدر» ديگان الوغ معنالي سوزي بر آز آگلانسه کرک.

خلاصة: دنيا ده غي همه مال و اسباب اللهنک آثار رحمتيدر. بنده نک آنلار دن تيوشنجه (کفر و طغيانسر، بلکه ايمان و شکران سييلنجه) استفاده سي، مطلوب و مرغو بدر.

بو استفاده لر بنده ني بنده لکدن چيقار ماي، بلکه قوتله ي و ر بينه يقينلاشدر. شونلقدن بو نوع استفاده لر ينه لوجه الله کف نفس و اختيار زهد و رياضت کبي عبادات انو اعندن بر نو عدر.

باري علما قايوسي اولي و افضل بولمقنده اختلاف ايتکانلر. مشرب و اوز مزاج و طبيعتلرينه اقرب بر له حکم ايدوب، بعضلري طاعم شاکر، بعضلري صائم صابر اولي، اوشانداق مونک مثلنده: بعضلري غني شاکر، بعضلري فقير صابر اولي ديگانلر. غزالی احیاده بوبانی بايتاق ايضاح ايتکان. قل من حرم زينة الله التي اخرج لعباده والطيبات من الرزق سورة اعراف آیت ۳۲

الطاهر النائم كالصائم القائم

حدیث ضعیف اخرجہ الدیلمی فی الفردوس.

ترجمه: طهارت اوزره یوقلاوچی، تونده تورغان روزه کیدر.

شرح و ايضاح:

بر كىسنىه طهارت اوزره. يوقلاسه، اميدكه طهارت اوزره
يوقلاغو چى تعبد ايدرك؛ الله دن غافل بولماي، آگاه حالده يوقوغه
كىتهدر.

روح ذاكر حالده حسيني يوقالته ايكان، حس حالينه قايتقانچى
شول حالى، حكما دائم بولا. بناء عليه بتون يوقو وقتيني عبادت برله
كيچورگان كى بولادر.

بس كيچه لرده تهجد نمازىنى اوتاگو چى كى ثواب و اجر گه
مستحق بولا. لکن شرح بيانچه حديث اسناد جهتنجه ضعيفدر.
والله اعلم بالصواب.

قضا و قدر مسئله سنده فلسفى نظريه لر.

قضا و قدر مسئله سینه تعلق ایتمگان (باغلانمغان) دنیاده بر دین
و بر فلسفى مسلك يوقدر.

قضا و قدر مسئله سى حیات مسئله سینه بيك ياقندن علاقه لى
(باغلى) بولغانغه كوره، دین لرنك هر برنده بو مسئله يالغوز اعتقادى
مسئله گنه بولمىچه، فلسفى مبحثلر جمله سینه ده كرمشدر. بو مسئله ده گى
فلسفى نظريه لر، تورلى فكر لر گه بر نظر قیلورغه تيوشلى بولادر:
فلسفى مسلكلر آراسنده فاناليزم (Fatalisme) مسلكى بتون
حادثه لر برله برابر انسانلرنك فعللر ينى ده طبيعتك فوقنده بولغان بر

قوتنىڭ تائىرىندىن بولغانىن، ھەر بىر خادىئەلرنىڭ ازىدىن بىرلى بۇ قوت
طرفىدىن تەرتىب ايدىلغانلىكلارنى دەۋا قىلادۇر.

فاتالىستلارچە ھەر نەرسە ازىدە تەقدىر وتەيىن ايدىلغان، مەقدەردە
بولغان نەرسەلرنىڭ ھەر بىرى، لايىد، وجۇدگە چەچاقچۇق، تەقدىرگە قارشى
ھېچ بىر تەدبىرنىڭ فائىدەسى يوق. بۇ مەسلىكچە انساندە داخلى بولغان
خالدە بتون تەبىئەت عالمى، ازىلى مەقدەرلرنىڭ مەخكۇمىدۇر. يەنى ازىدە
نېچك تەقدىر ايدىلغان بولسەلر، خادىئەلرنىڭ ھەر بىرى شۇل تەقدىر
ايدىلغان روشدە وجۇدگە كېلۇب تورالر. خادىئەلرنىڭ زھورلرنى لازىم
ايتكان نەرسە (la nécessité) تەبىئەتنىڭ تەشەندە، آنىڭ فۇقئەدەدۇر.

بۇ ايتصاھدىن آڭلانغانچە فاتالىزىم، انسانلردەغى ارادە واختيارنى
بتوزلەي انكار ايتدۇكندىن، جبر مطلق در جەسەينە ايتكان بولادۇر.

فاتالىزىم روشندە بولغان دېتەرمىنىزم (déterminisme)
اسمەندەگى ايتكىچى بىر فىلسفى مەسلىك دىخى بار. فقط بولۇر آراسىندەغى
آيورمە فاتالىزىم اعتقادى بىر مەذەب بولغان خالدە دېتەرمىنىزم فىئى
وتجربى بىر مەسلىكدر. دېتەرمىنىزم دىئادە زھور ايتكان ھەر بىر خادىئە
وفەل لرنى غەلبەت پرىنسىپى بىرلە ايتصاھ ايدۇب، ھەر تورلى خادىئە
لرنىڭ بىر نىقدەر غەلبە وسەببلار واسطەسى بىرلە زھور ايدۇلرنى سۇيلىدۇر.
دېتەرمىنىزم تەبىئى قانۇنلرنىڭ اوزگارىمىچە دوام ايدۇوون، ھەر بىر
خادىئەلرنى شەمۇلن دە، ھەر اثرنىڭ بىر مۇثرى بولووى. اساسەينە مەستەند
دەيب ايتەدۇر.

انساندەغى ارادى (ااختيار بىرلە بولغان) فەل دە بىر اثر بولغانلىقدىن،
دېتەرمىنىستلارچە آنىڭ دە بالتەب بىر مۇثرى بولا، بۇ مۇثر انساننى ارادە
ايتكان فەلنى قىلورغە يونالدىرگان سەببگە بىشقە نەرسە توگىل.

بو سبب قوتى ساقلاغان مدتدە، يعنى قارشۇدە فعلنى قىلورغە مانع بولغان دىخىدە قوتلىرىك ايكنىچى بىر سبب بولمىغاندە، انساننىڭ بو فعلنى قىلمى قالورى مەمكىن بولمىدىر.

انساندەگى ارادە، تەصمىم (باشنى قىلوزغە قىلار قىلار) دىن عبارت. بو تەصمىمدە اشنى قىلوزغە او يىلاغاندە ايكى تاثيرلى قوتلى بولغان سببگە تابىدىر. بىناى عليه دىتر مېنىستىر چە انساندە اصل مەناسىلە ارادە واختىيار بولمىدىر. بىزنىڭ ارادە واختىيار دىگان نىرسەمز، دىتر مېنىستىر نىزىندە حەقىقەتدە بىر اضطرار (اختىيار سىزلىق) بولادىر.

چونكى آنلىر چە حەقىقەتدە مؤثر بولغان نىرسە، بىزنىڭ ارادە واختىيارىمىز توغلى، بلكە عللى و معلولات سىلسىلەسىدىر. يعنى بىزنىڭ بىر اشنى قىلوزغە يا قىلماسىقە قىلار ايدووومىز، بىر سىيىنىڭ اثرى بولادىر. بو سىيىدە ايكنىچى بىر سىيىنىڭ، بۇدە او چىنچى بىر سىيىنىڭ اثرى بولا. بو سىيىلر مەحدود (چىكىلى) توغلى، بلكە الى غىر النهايه (چىكىسىز) مەتسەسىل بولوب (تەزىلوب) كىتمىشلىرىدىر.

مەخصوص بىر فعل حەقىقەتدە بىر بىر سىيىنە خىلاف تور لىچە سببلىر بولغاندە، ايكى قوتلىسى تاثيرىن يور توب، بىشقىلرى تاثيرسىز قالادىر. ارادە، قضا و قدر مەسىلەسى فىلسوفلرنى بۇرۇشۇدە شىغلاندىر. گان كىبى، كىنىسە علماسىدە بو مەسىلە بىرلە كىوب زىمانلىر شىغلانگانلىر. خىرىستىيانلىقنىڭ مشهور غىلماسىدىن سىن او كوستىن، پىلاز، پاپاسىر مۇن، قالومەن كىيىلر بو مەسىلەدە فەكر و نىزىر، مباحثە و مەناظرە قىلوب حتى بىر بىرلىرىنى تەكفىردە ايدىشكانلىرى.

كلە چىك مەقالەدە اسلام علماسىنىڭ بو مەسىلەدەگى نىزىرلىرى يازىلور.

م. شەمس الدىن.

سَمَاعُ مَسْئَلَه سِي.

مجله مزك ۴ نچى جلد ۹ - ۱۰ نچى سانلارنده غنا و سماع
مسئله سى، حتى آلات واسطه سيله بولغان اصوات موزونه مسئله سى،
بعض بر محرر لر مرز طرفندن تفصيلا يازلغان ايدى. اسلامده بيك
ايسكىدن بىرو اول اشكه قاتشقان كمسنه لر، و جواز و حلى بابنده
فتوالار بىرگان ايندگو عالم لر كورساتلگان، انصاف برله نظر ايتكان
كمسنه بايتاق معلومات كسب ايدرلك بولغان ايدى.

هر قاىو مادهده سؤ استعمال بولغان كىبى بو مسئله دهده سؤ استعمال
بولمق ممكن، حتى بعض سؤ استعمال ايتكو چيلر بولدىقى مسموع ده
بولدى. بناء عليه قير بو بابده، تكرار اشبو خلاصه نى ار باب انصافقه
عرض ايتمك بولام:

شويله كه منم اول بابده غى مقاله مفصله نى درج ونشر ايتارگه
مساعدهم، ممنوع بولغان روشده گى غناء و موزيقاغه يول آچمق ايچون،
ياكه ار باب فسق عمل لر نى توجيه ايتمك ايچون دكل، بلكه بو بابده غى
اسلام علماسينك معتدلانه نظر لر نى، اشك قايوروشى ممنوع، و قاىو
روشى ماذون كورلدكىنى بلدرو، و بو قدر - تاريخ اسلام و طبقات
مشايخ فنلرندن خبردار ذاتلارغه معلوم بولدىقى اوزره - سماع ار بابى
بولوب اوتكان علماء صالحين و مشايخ كاملين نى حمايه قىلو، و خلقنى
آنلار حقلرنده سؤ ظن دن صاقلادور.

بتون دنيا، بتون ملت: يهود و خريستيان و اسلام و غيرهم، عوامى
واهل فنى، وار باب حس و ذوقى غناء و سماعغه اقبال ايتوب، تربيه
روح و تحسين اخلاق ايچون منفعتينى، و بالخصوص هر ملتك مى
غناء و موزيقاسى، اول ملتك شول ملت حالنده حياتينه و بقاسينه
ونشاطينه مؤثر اسباب جمله سندن ايدكىنى دعوى، و تورلى تجربهلر

ايلاه اثبات ايتوب تورغانده، بزنك دين اسلام اسمندن مطلق ممنوع ديمكمز، هيچ بر دليل قطعى عام بولماي تورب على الاطلاق حرام كورمكمز، اجنبيلىر آلدنده دين نى بر شريعه سهله سمحا ايكان، طريقه صعبه ضيقه كورساتو، حتى اسلامنك اوز اعضالارندن بعضلر ينى شهبه لندرو بولادر. بو حال البته مناسب اش دگلدر، اسلامگه كوركام خدمت دگلدر.

شونلقدن مجله ده، (۱) مسئله نك هر اطرافينى يخشى بلگوچى، شريعتنك يخشى عالمى، متقى و صالح استاذى، ثقه لگى بزنك علماء مرغاده تانولغان، شيخ عبدالغنى النابلسى الحنفى حضرتلر ينىك طريقه محمديه شرحنده گى ايضاحندن، صوگره شيخ كمال الدين الادفوى الشافعى حضرتلر ينىك «الامتع فى احكام السماع» نام كتابندن بعض تفصيلات علاوه ايدالغان ايدى.

بو دفعه ده مذكور شيخ نابلسى حضرتلر ينىك بو بابده غى مخصوص رساله سنده، هر ايكى طرفنك دليللار ينى بيان و جرح و تعديل صوگنده غى خلاصه سينه بناء، مسئله نك اوچ قسم ايدكىنى، الكده يازلغاننك خلاصه سيني ينه كوچورب اهل انصافقه عرض ايدامز:

- (۱) اهل فسق عادتنيچه شراب، ياكه خاتون قز قاتش نامشروع روشلى مجلس بولوب، شول روش حالنى تقويه ايچون استعمال ايدلسه هر قايو غناء و سماع حرام و ممنوعدر. كتب فتاوى ده منع سبيلنيچه ذكر ايدالغان سماع و غنالار اشبو قسمگه محمولدر.
- (۲) فسق و فساددن، نامحرم صحبتندن خالى، بارى بر وحشتنى ازاله، ايچ پوشقانى بتور و، بر يوانچ ايچون گنه استعمالى مباح.

(۱) مسئله نى الشيخ ابو طالب المكى «قوت القلوب» ده، الشيخ ابوالقاسم القشيري الرساله ده، ابو حامد الغزالي «الاحياء» ده و سائرلر بخشى بيان قىلغانلر.

(۳) اهل صلاح و اهل ذکر و فکر استعمال النیچہ، قلبکەر قوت و انکسار، روحه قوت و نشاط جالب ایدو ایچون استعمالی مندوب و مفیددر، نټاک کم مولوی جلال الدین رومی حضرتلرینه منسوب طریقت ار- بابی فورایلی سماع؛ و سائر طریقتلردن بعضار، و بزنگ بلادمزده اوتکان اوفالی صاحب الکرامات جعفر ایشان نقشبندی حضرتلری هم غنا و سماع مجلسی ترتیب ایتهکانلر. اتباعلارنده بو کونکاچه باقیدر.

خلاصه: کوی و اویون قلبکه تأثیرلی نرسه بولدقندن، یخشی اثر حاصل ایتدر و یخشی عملنی آرتدرر ایچون بولغانده مشروع و مندوب بولوب، فساد و فسقنی قوتلاو ایچون بولغانده حرام و ممنوع بولادر. ومع ذلك بنده اوزینه، و حسن نیتینه تمام اشانماینچه ساقلانسه اولی و افضلدر. شونلقدن اهل احتیاط وارباب تقوی نك اکثری بو اشدن اوزلرینی یراق توتقانلار، «دع ما یریبک الی مالایریبک» حدیث شریفی بوینچه عمل قیلغانلار.

مجله نك یازغان نرسه سی یاغنی مسئله دگل، اسلامنك علمی و عملی معنن تار یخنده محفوظ، یخشی، مفصل کتابلارنده مضبوط بولوب کلگان مسئلهدر.

تنبيه:

نابلسی نك بیانینه و فتواسینه قارشو بعضار: «اهل تصوفنك سوزی فتوی ایچون حجت دگل، بلکه فقهانك بیانی لایق تمسکدر. بناء علیه بو بابدهده نابلسی فتواسینه باقولماز، بلکه فقهانك عمومی بیانلرینه و آنلارنك نهیلرینه تمسک تیوش» دیو اعتراض وشبهه ایدرلر. لکن بو اعتراض موجه دگلدر، شبههده اورنلی دگلدر. چونکه حقیقی اهل تصوف چن علماء، شریعتنی یخشی بلگوچی، و یخشی رعایه ایتکوچی، دینده اشانچلی، هر حرکاتلارنده اللهنك رضاسینی ایزلهگان و آنك

فهرندن قورقغان، فقه بابنده كتاب تصنيف ايتكان عالمردن يوقا-
ريراق درجه دهگى الوغ ذاتلاردور. حقنى اينز لاگوچى، درست عملنى
تيل لاگوچى كمسنه ايچون ايك قدوه بولورلق، امام تو تولورلق
كمسنلر آنلاردور خصوص نابلسى حضرتلرينه نظر ايتكانده، آنك
فقه و حديث و تفسير و سائر فنونده باشقه مصنفلر قدر بلكه زيادرك
عالم ايدىكى تاريخى ثابت مسئلهدر. سيد ابن عابدين كى نابلسى
صوگندن كلگان بيوك عالملر آنك علمينه اشانلار، روايتلرينى
حجت ايتوب كو چورلر، اول صوفى آدم، متقى ذات ديو اعراض
واعتراض فيلمايلا. خلاصه بو شهبه بر وسوسهدر، لايق استماع
جمله دگلدور. والله اعلم بالصواب.

ملا عالمجان البارودى

وظيفة شناسلىق

من عرف نفسه فقد عرف ربه. [۱] اوزىنى تانوغان ربنى ده
تانوغان بولور. وظيفه سن تانوغان، طريش، اشلكچان، اشنده
ثباتلى، توغرى مسلكى ملت خادملرى، ملتك دينى و دنيوى حاللرينك
توزهلوينه، دين و دنيا لرند، تيوشلى اورنده بولولرينه، اخلاق،
ادبيات، علم و معارفده كماللرينه برنجى عامللر بولالر. بو كى
خادملر كوب بولماسهده، (لا تزال طائفة من امتى ظاهرين على الحق
حتى ياتيهم امر الله وهم ظاهرون) حديث شريفى منطوقنجه (ايتو ونجه)

[۱] غابت حكمتلى بولغان بوسوزنى بعضلر حديث ديب ايتسهلرده،
على القارى موضوعاتده «بن تيميه موضوع ديب ايتدى» ديدور. بوسوزنى
اكابر صوفيهنك بعضلرينه نسبت ايدلر. درستى ده شولاى بولورغه تيوش.

هر عصرده كىسلى دوام ايدوب كيله، هميشه دوام ايدو چك، پيغمبرلرنىڭ
 وارثلىرى بولغان بو خادىملرنىڭ - ملتىڭ دىنى، اخلاقى ومهيشى حاللىرىنىڭ
 اصلاحىنى خىدمت ايدوچىلارنىڭ - مېشار اليهم حضر تلىرىنىڭ اصلاح
 امم يولنده چىكدىكلىرى چىكسىز اذا وجفالردن وراثى نصيبلىرى
 البته بولادىر، اصلاح يولنده بوتورلى جفالر طبعى حاللردن، كو تلىگان
 اشلردن بولغانغە كورە، بو يولدهغى محنت و شدت لرنى بىردە
 آورايى عجبسىنى عادى اش كى كوروب راحتلىك يىگىلك اوزرە
 تحمل قىلالر، بو يولدهغى هر تورلى عقبە ومانع لرغە قارشى ثباتلى
 صبرلى و جلا دىلى بولوب يوللرنده دوام ايدولر، ملت مصلحتىن هر
 مصلحتدن آلدە طو تىقلىرىدىن، اوزلرىنىڭ شىخسى منفعىلر يىنە قول
 سلتەب بتون بارلىقلرن بو يولغە فدا قىلالر. ايسكىدىن بىرلى عامە
 قاشىندە مقبول سانالوب كىلگان ياراماز عادىلر، چرك فكر لرگە
 خلاف بولغان اشبو اصلاح فكرلىرى و عمللىرى، طبعى بىك مشكل
 و آقرن روشدە ميدان آلوب عمومىت حالىنە ايرىشەدر. شونىڭ
 ايچون بو يولده بولغانلرغە صبرلى ثباتلى بولمىق، فدائىلىق ايك
 بىر نچى شرطلردن بولادىر.

چركىلى كون كىي ظاهر بولغان فكرلرنىڭ عوام اوستىنە قوتلى
 تاثير يورتولرى: ايسكىدىن بىرلى ذهنلرگە اورناشقانلىقدن، عوام
 فكرلىر طرفىدىن يىلرچە تقويه ايدىلوب كىلگانلىقدن در. شول
 سببىدىن خلقنىڭ ذهنىنە ياڭا بىر فكر سالو نىقدىر مشكل بولسە، اورنا-
 شقان بزوق فكرنى ذهنلردن چىقارودە شول نىسبەتدە بلكە آندىن دە
 آرتوق مشكل بولادىر. عوام دائىما، ذهنىنە يىرلىشكان فكر لرگە،
 عادىتلىق كىلگان نرسە لرگە اياروب يورى، هر اشنىڭ اوز ادراكىنە،
 اوز آرزوسىنە موافق بولون تلى، فكرىنە عادىتىنە موافق كىلمىگان
 حقىقتلرغە نفرت كوزى بىرلە قارىدر. بو تورلى وضعىتلر،

ذهنلار ئىندە نامرلنغان بزوق فكلرلر نىڭ، فلاكتلى وضعيتلار يىنە تىوشىش قىناعت قىلورلر نىڭ نتيجهسى بولادر. بونىڭ اوستىنە، عوامنىڭ غفلتدە دوامن تالو چىلار طرفىدىن «بار يىنە قىناعتلى بولورغە تىوشىلى، قىناعتسىزلىك سلما نغە كىلىشى» دىب هر وقت وسوسە قىلوب طرونىڭدە تاثيرى كوبىدر. بوتورلى يالغىش قىناعتلار [۰] بزوق فكلرلر يىلردىن بىرلى ذهنلار دە نامرلنغان، بوتاقلا نوب تارماقلانغانلىقىدىن، ملت اچىندە يوغىشلى خىستەلىك كىبى بىر مىكروب اوياسى حالىنە ايرىشكانى كوز آلدىندە. بو اويانى تازارتىمىق، فكلرلر دە وجدانلار دە بىر دىزىنىڭ كىسىيە ياسامىق بو كوندە واجب درجه سىندەدر. ولهدا آچى حقيقتلارنى بىر دە تارتونى سويلەرگە، باطل فكلرلرنى، جاھلى عادتلارنى، مذھوم قىناعتلارنى دفع قىلورغە طر شىمىق لازم در. بلى، آچى سوزلر، عوام فكلرلى كوب كىشىلرنى رنجىدە قىلور. بو حقيقتلار آنلر نىڭ خاطرلر يىنە خوش كىلمىدىكى معلوم.

لكن بو كوندە بزور شونداى بىر موقعدە، بزىكە خاطر رعايە قىلام دىب بو كوندە ايك كچىكنە بىر حقيقتى ياشىرو، ملنىكە الوغ بىر جنايت قىلو بولورندە، شىبە يوق. چونكى قايسىغىنە بىر ملت نىڭ اوستىندە عوامى فكلرلر جاھلى قىناعتلر حاكم عامل بولوب تورغاندە، بو ملتنىڭ سعادىت يولىنە نشووى مەمكىن بولمى، بوتورلى فكلرلرگە قىناعتلرگە حرمت و طاعتدە دوام ايدلوب تورغاندە ھىلاكت چوقرىنە نشودىن بشىقە نتيجه چىقىمى در. ملتنىڭ بوتورلى يالغىش فكلرلر يولسىز حرىكتلر بىرلە انقراضغە تابا كىدىشىنە قارشى كوز يومىق الوغ جنايت بولادر. ولهدا قىسورلر مۇزنى، فلاكتلر نىڭ سىبىلر يىنى ايك تىرەن ياشرىنگان نقتلار يىنە قدر آچوب، نقصانلر مۇزنى تىشرىچ قىلو بو كوندە جملە مۇز

[۱] قىناعت، ئوكل، تقدىر سوزلر نىڭ يالغىش تفسىرلر يىنە تىبىيە، درىست تفسىرلر يىنى بيان ايدوب كىلە چىكدە انشاء اللھ مەخسوس بىر مقالە بولور.

اوستينه واجب بولغان ايک مهم وظيفه بلييه مزدر . (نقصانن بلمگان عارف
 بولا آلماس، عارف بولمغان مسعود بولماس) ديگانلار، نقصانن بلمى، خطالار
 افرار ايدلمى، انقراض سببلر ينه يقيننا توتمى طور وب، فلاكتدن قور تيلور
 ايچون مراجعت ايدلگان هر بر تشبث لى عقيم (فائده سن) بولور. ولهدا
 آچى حقيقتلر سويله نوب دردلر بلنورگه، يالغوش قناعتلر جاهلى
 عادتلر اساسلرندن يمرلوب، حقيقت نورلرينك آچلورينه مانع
 بولغان پردلر مانعلر تماما کوتارلورگه لازمدر. بو سوزلرني مقصدغه
 تنبيه وتوطئه ايچون موضوعدن چينك چغو براق بولسده سويله ذلك.
 مقاله نك موضوعى، وظيفه شناسلق وظيفه نى تانوماق، معرفه النفس
 اوزنك كم ايكانگنى بلمك؛ بولغان ايدى. مقاله باشنده غى مذکور
 حكمتلى جمله نك مفادنيچه: اوزن تانوغان اوزينك كم ايكانن- نينداى
 وظيفه برله مكلف بولغانن آچق بلگان كشى ربنده تانوغان بولا.
 چونكه نيندى اش برله مكلف بولغانن يقينا بلوچى وظيفه سننده قصور
 ايتى بند چيلكنى ادا قىلا بنده چيلك وظيفه سن ادا قىلو الله نى تانو بولادر.
 بو عالمده انسان، حيوان، نبات بلكه بتون كائنات هر برينك
 رب العالمين طرفندن بيورلغان مخصوص وظيفه لرى بار، بتون عالم
 بو فرمان الهى گه بوى صنوب وظيفه لرن ادا قىلوب تورالر: (الم
 تران الله يسجد له من فى السموات ومن فى الارض والشمس والقمر
 والنجوم والجباه والشجر والدواب وكثير من الناس) (تسبح له السموات
 السبع والارض ومن فيهن وان من شىء الا يسبح بحمده ولكن لا تفقهون
 تسبيحهم) كى آيه كريمه لى بو حاللردن خبر بيرددر. بو حاللرني تفصيلا
 بلور ايچون شاعرنك. (تأمل سطور الكائنات فانها * من الملاء الاعلى
 اليك رسائل) ديگاننيچه كتاب طبيعتنى كوب اوقورغه، عالم طبيعتده
 كوب تفكر قىلورغه تيوش بولادر. اوستدن گنه فاراغاندهده، ير

«مونداین مکتبلر ده او قوبر له ملیت و دیانت من ضرر لنه، فائده
 کوتکانده ضرر کیلوب چغه» دیب بر نیچه مثاللر کورستوب اعتراض
 ایتوچیلر بولغالادی. بو اعتراض قسما توغریده، بار ده بولماسدهده
 بایتاق شاکر دلر نك ضرر لانوینه انکار ایتوب بولمی. شول سببلر
 بو توغریده حیرتده تور و چیلر بار. قایسیلری اوزمزگه مخصوص
 ملی فن مکتبلری بولسه یخشی بولور ایدی دیار. طاتلی خیاللر.
 موندای مکتبلر بولغانده یخشی بولوونده سوز یوق. لکن بومکتبلر نك
 وجودگه کیولری بیک یراق توسلی کورینه. بر زمانلر ده قزانده
 ملی گیمنازیه تاسیس قیلو فکری سویلانوب، مقدمه سینهده کریشه
 باشلاغانلر ایدی. لکن شول وقتدوق هر بر خیرلی اشمزگه آرقیلی
 توشه تورغان اختلاف دیگان زور دشمانمز آراغه کیلوب فصلدی ده
 بواشدر فکر درجه سندن اوزمادی. (الله تعالی بر قومنك هلاکن
 تلاسه بر برسی برله تراعالشدروب آنلرنی اشتن منع قیلور.)
 دیگان مبارک سوز بزگه توغری کیلماسه یارار ایدی. چونکه بزده
 هر بر ملی اجتماعی اشلر ده اختلاف قیلشو طبیعی حالگه اور یلوب بارا.
 ظرفادن برسی «تاتارلر اختلافدن بشقه بر نرسه ده ده اتفاق قیلشمدیلر» دیب
 لطیفه قیلغان ایدی.

ایمدی بزله، بولووی بیک بعید احتمال بولغان بو ملی فن
 مکتبلرن کوتوب، هر بر ملت حیات علملرینه صار لغان زمانده،
 بو علملر دن بر چیتده نادان حالنده توررغه تیوشلیمو؟ یا که بشقه لر
 یولینه تشوب بزگه ده شول علملرنی از له مک تیوشلیره که مو؟ بومسئله ده
 تیرمندن اویلاوچیلر بو علملر دن چیتده تورونی تیوش کورمیلر،
 چیت ملت مکتبلر نده اوقو بر آز ضررلی بولسه ده برده او قومای
 توروغه قاراغانده ضرری بیگلرک، اخف الضرریننی التزام قیلو
 قاعده سنجه ضرری بیگلرک یا قنی التزام قیلورغه تیوشلی دیلر. چونکه

حيات علملرندىن غافل جاھل بولغاندە، نادانلىق بىزنى بتونلاي بىرەچك،
 مليت وديانت بىزنى تاماما خراب ايتەچك، نادانلىقنىڭ مەلك بولۇۋىدە
 شېھە يوق. چىت مەكتەپلەردە اوقۇغانلارنىڭ اوندىن بېشى ضررلنە ايكان،
 قالغان يارتىسى ملېتىن اونتماغان بولغاندە، ملت بتونلاي خرابلىقتىن
 ساقلانغان بولا. مەرفىلى بىرملى، ملېتىسىز يوز مەرفىلى، بلكە مەرفىتىسىز
 يوزملىنىڭ اورىن تولتۇرە آلا. مثلاً مرحوم اسماعيل ميرزا حضرتلرى
 ملتىن اونتقان نېچە يوز آبرازاونى ميرزالارنىڭ اورىن تولتۇرلىق،
 بتون ميرزالار بلكە بتون تاتارلارنىڭ يوزلارنىڭ آغارتۇرلىق بولۇپ
 يتشىدى، ملتكە حسابسىز فائىدەلى ذات بولۇپ چىقىدى. اگر بو ميرزا،
 اوقۇغان ميرزالاردىن فائىدە چىقمىغاننى اويلاپ، زمان مەكتەپلەرنە آياق
 باقمىغان بولسە، بوتۇرلى خىدمەتلەرنىڭ اوندىن بىرسىدە بولمىغان
 بولۇپ ايدى.

ينە بو وقتلار دە مىلى تىرىيەدە ياراسىغىنە توزالا باشلايدى. شولاي
 بولغاچ، بو تىرىيەنى دىخىدە يىخشىلاندىروب، قايسى ملتىدىن بولغانلارنى
 بالالارنىڭ كوڭللىرىنە سىڭدۈروب، مليت حسن اورناشدىروب چىت
 مەكتەپلەرگە بىرلىگان صورتدە، موندى تىرىيە كورگان بالالارنىڭ
 ملېتلەرنى ساقلاۋوللىرى بلكە دىخىدە قوتلىنىۋوللىرى بىك امېدىلى در.

چونكى بو زماندە ھەر ملتدە مليت حىسى بىك قوتلىنىدى، مىلى تەعصب
 بىك آرتىدى، ملېتىنى ساقلاۋ عموم ملتدە فرض درجە سىندە كورنىدى.
 ايمىدى بىزنىكىلەردە شول عموم طرفىدىن تەقدىر ايدلگان بو حالنى
 كورۇپ عبرتلىنۇپ، ملېتىنى ساقلامق الوغ فضىلت ايكانن بولۇپ،
 ملېتلەرنى ساقلاۋغە بالطبع مەجبۇل بولۇۋوللىرى قويا امېدايتلە در.
 شونداي امېد و ملا حظەلەر بىرلە، كلى ضروردىن ساقلانۇ اىچون
 جزئى ضرورلارنى التزام قىلۇپ، قايدىن بولسەدە حيات علملەرنى
 آلۇرغە، مدنىت يولۇدە بىشقەلەردىن قالشىمى بارۇرغە تىوشلى دىب
 اويلەيمۇ. واللہ اعلم بالصواب. محمد نجيب تونتارى.

عرب تلى

مزدكيارنى اوتترو.

كسرى قباد زنديق حالنده وفات بولوب آنك اور نينه اوغلى انوشروان پادشاه بولدى بو اتكاسى شيكلى بولماينچه بلكه وجدان صاحى بر آدم ايدى هم خلق قاشنده «عادل» اسمى بلهن ملقب ايدى، مزدكيه مذهب قبول ايتمه گانلگى او چون قباد آنى عامللكدن توشروب مملكتدن قوغان مندر بن ماء السماء انوشروانك اتكامينه خلاف ايدكن بله ايدى. شونك سببلى قبادنك هلاك بولغانن ايشوتكاچده انوشروان غه كيلوب تابشردى.

انوشروان پادشاه بولغاچده رعيه سن اوز قاتينه جيدى، جيولغان خلق آراسنده ئليگى زنديق «مزدك» ده بار ايدى هم صوگندن مندر ده كيلوب كردى، انوشروان سوزگه كر شوب: «مينم ايكى مقصدم بار ايدى، ايندى حاضر الله تعالى ميگا بو ايكى مقصدمنى جيدى ديب بلهم» ديدى. مزدك: «اي پادشاه! اول مقصدلرك نر سه صوك؟»

انوشروان: «اوزم پادشاه بولوب منه شوشى ر جل شريفنى (مندربن ماء السماءنى اراده قىلا) عامل ايتمك هم زنديقلارنى اوتتروب بتورمك» ديگاچ مزدك: «بتون دنيا خلقن سين نيچك اوتتروب بتورور سك؟» ديدى.

انوشروان: «اي زانیه اوغلى! ئلى سين موندنمى؟ والله سينك آياغنى اوبكانمدن بيرلى چولقاغنىك ناچار ايسى بورنمدن كيتكاني يوق» ديدى اوتتورورگه امر ايتوب شول وقتدوق اصلدى. هم بركون اچنده «حاذر» «نهروان» «مدائن» آراسنده بولغان زنديقلردن يوزمك آدمنى آصدروب، فردروب، بتوردى. (۱)

(۱) اغانى ۸ ج ۶۱ - ۶۲ ص

شوشى وقتىدە «انوشروان» دىب لقبلىدى. موندىن سوڭ
 حارث بن عمرونى كىترىگە امرائىدى (قبازنىڭ حارثنى مزدكىيە
 مذهبىن قبول ايتكالىگى اوچون مندىر اور نىنە حىرەگە عامل ايتكالىگى
 بارلغان ايدى) حارث بوچوردە «انبار» دە (۱) تورا ايدى. انوشرواننىڭ
 كىترىگە امرائىتىوين ايشتىكاچ بار قىمتلى نرسەلرىن بالالرىن آلوب
 انباردىن قاچدى. مندىر: «تغلب»، «بھرا»، «ايار» قىيلەلرىندىن بولغان
 عسكرى بلەن حارثنىڭ آرتىدىن قوواچقىدى. حارث ارض كلبگە
 كروپ اوزى قوتولسەدە ماللرىن غنىمت ايتوب آلدىلر. شوشى
 واقىدەدە بنو تغلب حارثنىڭ باباسى حجرنىڭ بالالرىندىن (۸۰) نفر
 آدمى توتوب، اسىرايتوب مندىرگە تابىشردى. مندىر بارسىندە اوترتوب
 بتوردى. بو واقىدەنى تصويىر ايتوب شهور شاعر «عمر و بن كلثوم» ايتە:
 فابوا بالنهب والسبايا،
 وابنا بالملوك مصفدينا (۲)
 اما حارثنى كلبلىلر «بن اوتوردك» دىدكلرى حالده، كنده
 علماسى مقتول بولماوين دعوا ايتەدر. آلارنىڭ دعواسىنچە: حارث
 بركوننى آوغە چغوب قركەجەتكەسى آلارغە نى قدرى مشقت
 چىكسەدە موفىق بولماغان. حارثنىڭ بو حالگە يىك آچوى كىلوب، موندىن
 سوڭ آنىڭ اولگى آشى قركەجەتكەسىنىڭ (باغر) باورى بولماسە آچقە
 اولارگە يىمىن ايتكان. عسكر اوچ مرتبە كەجە آلارغە - تابارغە
 طر شسالردە هماندە تابولماغان. آخر الامر دورتىنچى مرتبەسىندە
 آچلقدىن اولگان بركەجە تەكەسى تابقانلردە بغيرىن ژاركوى
 ايتوب (قوروب) قزدىرما ايتوب حارثگە تقدىم ايتكانلر. حارث

(۱) انبار فرات نهرى اوستىدە بغدادنىڭ غرب طرفىدە بوشهر.

[۲] تفسىرى انشاء الله عمر بن كلثوم ترجمە حالندە بيان ايتلور.

بيك آچقانلقدن آرتق قايناركو ينجە قابوب يورەگى پشوب اولگان.
امرؤ القيس خبرى.

صاحب معلقە (امرؤ القيس) نىڭ اتكاسى حجرنى، حارث نىڭ
«اسد»، «غطفان» قىيەلەسىنە والى ايتكانلىكى يازلغان ايدى. حجرو والى
بولو بلەن اسد، غطفانغە سنوى نالوغ - تولەو صالحدى. بوتولەو
نى قدرى آور بولسەدە حجرنىڭ اتكاسى بولغان حارث نىڭ قهرندن
قورقوب اداء ايتوب كىلدىلر. اما حارث كە ايرشكان مصيبتنى
آنك ھلاك بولغانن ايشتوبلەن اسد، غطفان قىيەلەلرى نالوغ تولەودن
باش تارتدىلر. حجر آلا رغە جابى (نالوغ جيوچى) سن يىەرگان
ايدى، جابى نى بيك نىق قىناب، قاطى مجروح ايتوب يىەردىلر. حجر
بو جور دە «تھامە» دە ايدى. واقعه نى ايشتوبلەن «رىيە» «قىيس»،
«كنانە» دن عسكر جىدىدە اسد، غطفانغە ھجوم ايتوب عسكرلر
اسير ايتدى. ھم تاياقلر بلەن قىناتوب كو بسىن اوتورتدى، (شوشى
واقعه دە «عبدالعصا» دىب آتالدىلر) ماللر يىن حلال ايتدى. اوتور -
گاندىن قالغانلر يىن «تھامە» گە قايتارتدى ھم آلارنى بىر شەردە
قرار لاندىر ماسقە - اوزاق توتماستە يىمىن ايتدى. اسيرلر آراسىندە
بنو اسدنىڭ سىدى عمرو بن مسعود ھم مشهور شاعرلردن «عبيدبن
الابرص» بار ايدى. عىدىنى يۇلۇب آلو ايچون اسدىلر اوچەرتبە
بار سەلدە موفىق بولمادىلر.

مۇندىن صولك عىد قالقوب: «اى پادشاھ مېنىم سوزلرمنى ايشت» دىە
حجرگە خطاب ايتوب:

أَسَدُ، فَهْمُ أَهْلِ الْإِدَامَةِ

يَا عَيْنُ فَايَكِي مَا بِنِي

دىە باشلانغان قصىدەسىن انشاد ايتدى. حارث نىڭ بو قصىدەنى
ايشوتكاچ كوڭلى نىچكەروب، اسدىلر نىڭ قىلغان ظلملردن كوز
يۇمدىدە عىدىنى يىەردى. (۱)

عبيد اوزن آورغە كياوچى ايلچىلار - سفىرلرنىڭ آرتىدىن
 يتوب برگەلەپ كىتىدىلار، تھامەن اوج كۈنلەك يول كىتكاچ مشھور
 كاھن عوف بن ربيعه: «سز تىزدىن حجرنى اوتورەچك ھىم بار مالىن
 بالاب بتورەچكسز» دىب خىبر بىردى. بولار بو خىبرنى ايشتوبلەن
 نى اشلىرىگە بىلمى، ھرتورلى آورلىقلارنى تھمىل ايتە، ايتە كىرى بورلوب
 حجىر عسكىرىنە كىلدىلار دە حجىرنىڭ قىبەسىنە ھجوم ايتدىلار. ساقچىلار
 بولارنىڭ ھجوملارنىن بىلگەچ حجىرنى قوتقارو اوجون آىرم چاطرغە
 قويوب نى قدرى اجتھاد ايتسەلر دە مقصدلرىنە ايرشە آلمادىلار.
 علباء بن الحارث الكاهلى بولارنىڭ اوستىنە ھملە ايتوب (حجىر علباءنىڭ
 اتكاسىن اوتورتكان ايدى). حجىرنى چەنچوب اوتوردى. حجىرنى
 اوتورگاچ بنى اسد: اى كنانە، قىس جماعتى! سز بىزنىڭ قرداشىمىز
 ھىم ھىمىزنىڭ بالالىرى. بواىر (حجىرنى ارادە ايتەلر) نىڭ سىزگە
 ھىم بىزگە نىسبى يراق، آنىڭ سىزگە ھىم بىزگە اشلەگان اشلرىن - ناچار -
 لقلرىن كوردىڭىز، سز آلارنىڭ ماللىرىن تالاڭزىدە كنانە، قىس
 قىبىلەسىن قوتورتدىلار ھىم اوزلىرى بار ياخشى نوسەلرىن تالارغە،
 توزدورغە كىرىدىلار. بو ھالى كورگاچ كنانە بلەن قىس قىبىلەسىدە
 حجىرنىڭ سىلبنىن (كىوملرىن) آلدىلار.

بعضلرنىڭ سوزىنە قاراغاندە حجىرنى علباء اوتورمگان، بلكە
 آنىڭ قوتقوسى بوىنچە قىر قرداسىنىڭ اوغلى اوتورمشىر. حجىرنى
 اوتورو توغرىسىدە موندىن باشقىدە تورلى سوزلر بولسەدە اصح
 بىز دىكر ايتكانىدىر.

بعضلرنىڭ سوزىنە قاراغاندە: حجىرنىڭ عىالىنە ھجوم، ھملە
 باشلانغاچ، عمرو بن مسعود آلارنى آراب «تىمەڭز! بولار مىنىم
 كورشىلارمىدر» دىبە قوتقارمشىر. اما بعضلر بو قوتقاروچىنى عوبىر

بن شجفہ ديلر، شوشی وقتده عويرگه قوی: «سين آالرنك ماللرين
 آشاب بتور، باری بر اول ماللر آشالوب بته چك» ديسه لرده عوير
 بواشدن ابا ايتكان، راضی بولماغان هم كيچ قار انغيلانغاچ، آالرنی
 «نجران» غه ايتوب اورناشدرغان، شوشی كوركام اشی ايچون
 امرؤ القيس عويرنی ماقتاب ایتہ:

عوير ومن مثل العوير ورهطه
 ابر بميثاق واو فی بجيران
 هم ابلغوا الحی المضیع اهلہ
 وساروا بهم بين العراق و نجران

زکی اورازی

اشعار عربیه.

نیندی دوستی اختیار ایتو تیوشلگی توغرسنده «تأبط شراً» دیه
 لقبانمش مشهور شاعر ثابت بن جابر (وفاتی ۵۳۰ م) ایتہ:
 ولا أقول إذا ما خلعت صرمت

«یاویح نفسی! من شوق و اشفاق

مینى دوستلر تاشلیلر ایکان، آالرنك دوستلغنی کیسولرینه قایغروب
 هم آالارغه محبت ایتوب بر وقتده ده: «آه! بو حال مینم ایچون نیندی
 زور اوکنچ!» دیب ایتمیم، ایتہ چکده توکلمن.

لکنما عولی ان کنت ذا عول

علی بصیر بکسب الحمد سباق.

مین اوزمه دوست اختیار ایتسه، آالارغه اعتماد ایتسه، شوندی
 دوستقه اعتماد ایتهم: اول بصیرتلی هم محمود بولغان اشلرده مسابقه
 ایتوچی بولور.

سَبَاقِ غَايَاتِ مَجْدٍ فِي عَشِيرَتِهِ

مرجع الصوت هدا بين ارفاق

اول قباھسی اچندہ الوغلق، درجہنک ايك نہایہ سینہ یتارگہ
طرشو چی ہم ایبدہ شاری آرامندہ آنک سوزی اوستون بولو چی بولور
عاری الظنایب مشدد نواشره

مدلاج ادهم واهی الماء غساق

دخی بالطری صرغانغان، آباق سگرلری تازا (یعنی اشچهن)
هم قارانغی کیچه لردہ یورہ کلی هم صالحن قانلی بولور

حَمَالِ الْوَيْهَةِ شَهَادِ اَنْدِيَه

قوال محکمه جوال آفاق

دخی فلاق، ئەلم آنک قولندہ بولو چی، یعنی اشدہ باشلاب
یور و چی، فائده لی مجمع لردہ هر وقت حاضر بولو چی، محکمہ لردہ
سویله و چی، دنیاہ کوب یورگان، کوبنی کورگان بولور.

زکی اورازابی

مفتيک مسئله سنده بعض تاریخی احوال ایله حاضرگی احوال
[۲۰ نچی ساندن مابعد]

مفتی محمد یار سلطائف وقتندہ خلقده - بیک آز گروه مستثنی
بولمقله - قارتلارده و یاشلرده، اماملارده و شاگردلرده، و سائر لردہ فکر لر
بایتاق اویانغان ایدی. مکتب و مدرسہ لرنک اصلاحه احتیاجلری
سیر یله، یراقلی و یراقسنر اماملار، کرکلی و کرکسنر مسجد لر آیر یله
باشلاغان ایدی.

بو مسئله لردہ بعض یاش یاز و چیلر افراط و غلو ایتسه لردہ معتدلانه
نظردهده اصل مسئله درست ایدی.

مفتی مرحوم گاه مسائل مذکورہ تورلی یاقدن عرضار ایدلدی،
اشنک مہم نقطہ لرینی کورساتولدی. باشدہ راق اعتبار کوزیلہ باقدی.
رسمامدرسہ لر صوبرانیہ نظارتندہ بولمدقندن مداخلہ رسمیه ایتمزسدہ،
اصلاحی کرکسنوب، اهلینہ احترام کوزیلہ باقمیه باشلاغان ایدی.
صوگرہ نی بولدی؟ ارتجاعیون فرقلرینک دسیسہ لرینہ آلداندیمو؟
یاکہ آنلارنک سیاسی فتنہ لر قصدینہ کردکلرندن، احتیاطنی تیوشلی
کوردیمو؟ بعض یاشلرنک افراطلری سبب بولدیمو؟ نی بولسدہ
بین بین حالینہ قایتوب آرتق اوز راحتیه باقدی والدی.

امتحانلر خصوصندہ تورلی طرفدن شکایتلر ایرشدکده، واول
بابدہ شفاھی فکرلر عرض ایدلدکده، اصلاحینہ قصد کورساتوب،
امتیازلیراق مدرسلردن امتحان پروغراممالاری جمع ایتلگان ایدی.
قران علماسی طرفلرندن بایتاق اہمیتلی بر جدول کوندلرلر،
بر خیرلی نتیجہ کوتولگان ایدی. هیچ بر اثر بلنمدی، و خیرلی نتیجہ
توغمادی. اول روشلی امتحان یوروتولگانندہ کوب مدرسہ لر تیوشلی
روشچہ اصلاح ایدولہ چک، و شاگردلرنک، حتی مدرس افندیلرنک، هر
قایوسینہ درست تیبہ حاصل بولاچاق ایدی.

مدرسہ و مکتبلر بالفعل، رسما و قانونا مفتی نظارتنہ تابشرلمغانندہ،
چیتدن، ولو من مسافہ بعیدہ، آنلارنی اصلاح ایچون انفع الطرق
واعلی الوسائلدہ، صوبرانیہنک تیوشلی روشچہ امتحاننی اصلاح
ایتمکیگنہ در.

تیوشلی فنلرنی بخشی اوقوماغان، اخلاق و افکارینی بخشی
تورایتماغان، خدمات ملیہ، و اصلاحات قومیه بابلارنندہ درد و غیرت
صاحبی بولمغان، محض وسائط غیر مشروعہ برلہ مضبطہ حاصل
ایتکان لیاقتسز آدملرنک، امامت، خطابت، تدریس کچی مناصب مقدسہ گہ
ہجوملری و غصبلری آزایسہ، اهل و مستحق آدملر کوبایوب،
اش اوزندن اوزی صلاح و اصلاح قولینہ کرر، نچوکتہ کوتارلمیہ
باشلار ایدی.

بخاراده الگدن بیرو فقیر شاگردلر، یاز باشنده، حوت اخیر
 لرنده (مارت باشلارنده) درس لر تعطیل بولدیسسه، ترکمان ایچینه
 پیک یوناتوب کسب ایدهلر. شو یله ۴۵: صرف یات (اجنبی) بدوی
 ترکمانلرگه قوناق بولالار. بدوی خلقی (عرب، قزاق، ترکمان)
 هر قایوسی مهمان دوست، مسافر پرور بولادر. ترکمانلر ده اوزینه
 اینگان شاگردنی قبول ایتوب اورن بیر، پیک قور دینی اوسدروب،
 پیک سار دروب کمالغه ایر شدرو، بالفعل فرق، ایلی، یوز، ایکیوز
 صوملق پیک یوناتو ایچون، کر کلی توت یغاجی بیر اقبینی اذن عام
 ایتهلر. شاگردلر شول اذن عام و حمایه حسنه سایه سننده، الگ قوردنک
 ار لغینی آلوب، یوشلی روشنجه ترییه ایدرک، جانلاندر ب، توت
 بیر اقدن طویدره طویدره ایری ایری قور دلار بولوب، اوز-
 لرندن چیقارب، اوز لرینه پیک ساروب پیک حاصل ایتهلر.

اشبو روشلی کسب، بخارا قریه لرینک اوز خلقلرنده و بادیه
 لرنده، ترکمانلر ده و بشقه لرده بولغو چیدر. فقیر مسافر شاگردلر، اوشبو
 کسب برله قشلق یوناتوب، بش آلتی آینی صحرا ده، شول کسب برله
 اوتکارب، میزان باشلارینه بخاراغ، کیسه لرنده آقچه، قلیلرنده
 درس شوقی، بدنلرنده صحرا هو اسيله حاصل بولغان یخشی صحت
 وقوت بولدفی حالده قایتوب کله لر.

بزنگ صاحب ترجمه عبدالمنان ایشان ده، شول کسب ایله
 معیشت اینکان. بعض یلرده قایتو آلمای ترکمانلرگه امام و معلم
 بولهر اق صحرا ده قشلاغان.

ترکمان خلقی گرم و مروت صاحب لری بولدقلارندن، اخلا-
 قلی کمنهلر، خصوصاً شاگردلر حقنده زیاده احترام ایتوچان،
 قوللرندن کلگان قدر قدر و عزت کور ساتوچان آدم لردر.

عبدالمنان افندینک تحصیلی پیک اواک آله بولا آلمانان.
 سفر لری دویلیگی ده بلکه زیان ایتکاندر. اولداشی داملا عبدالله
 المفتی حضورنده تحصیل ایتوب، آنک خدمتینه و خصوصاً آشپز لک

(آش پشروچیلک) خدمتینه دوام ایتمکان و حسن توجهینی و خیر دعاسنی آغان، استعدادنده یمو شاقلق یوق دگل ایدی. لکن بولغان علمی برکتلی، کوب علمی کوب آدم لر. تقینه کوره اوزی و غیر لر ایچون فائده لی ایدی. بخاراده رسمی در سلر آرتندن محبت ایله یور سادده؛ نظر یاتندن بیکرک هر اشنده عملیاتقه مهالی اولدقندن، علمدن مقصود عمل و تقرب الی الله ایدکینی بیک آنیق بلدکنندن، چن علمی روشده نهذیب اخلاق و تزکیه نفس و تربیه روح یولی بولغان تصوف مسلکینی اختیار ایدوب بخاری لرنک ایک متقی و کامل شیخی، کتاب و سنت یولنده زیاده اهتماملی الشیخ جلال الدین مخدوم خیابانی حضرتلرینه انابت ایتمکان و شول یولده بایتاق، ریاضاتلر چیککان، حضرة الشیخ نک حسن توجهی سایه سنده ذکر و عبادت ایله متلذذ و متربی اولهراق، بالفعل شیخلق و مرشدلک درجه سینه ایر شکاچ، شیخ مذکور حضرتلری، بتون مریدلرندن ممتاز ایدم رک، صاحب ترجمه گه خلیفه لک رتبه سی و یروب مملکتینه قایتوب، ارشاد عبادالله ایچون اذن و برگان.

علمازدن معاصرلری ملا عبدالعلام بن صالح چرشی، داملا احمد حاجی ظاهر ترویسکی، ملاحسن شمس پوری کرمانی و غیر هم، مشار الیه حقنده حسن ظنلی و تصوف یولنده بحق اجتهاد ایتدکینی و شیخندن امتیازلی خیر دعا و حسن التفاتقه مظهر اولدقینی سویلر لر و هر وقت ذکر جمیلینی ایتور لر ایدی. حتی مذکور ملا عبدالعلام مرحومدن ایشتم: عبدالمنان ایشان برکتلی، یخشی ایشان، شیخ جلال حضرتدن الوغ التفات کوردی، اولندن چاقروب آنک قولنده طریقت تربیه سینی آلورغه رغبت ایتهم.

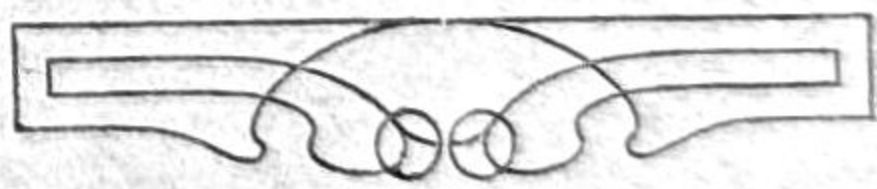
بخارادن قایتوب، فرق بش، ایلی یل قدر خوالین ناحیه سی بیگی اولنده غی اقامتنده طریقت (عملی اخلاق اوگرانو) خدمته شریفه سیاه اشتغال ایتدی، علماء و عوامدن مخلصاری و مستفیدلری کوب بولدی.

شول ائنادە مکتب ادارە سندن و اتبەساع و مخلصلارینی مکتب تریبە سینیە ترغیب و تشویقەن خالی دگل ایدی. غرض نفسانیلاری قلیلارینی قابلاغان جەلی شیخلر، طریقت خائیلری کبی اصول تەلیم و اصلاح مکتب اشلرینە سؤظنلی وعداوتلی دگا، بلکه ممالکتمز نیک بیوک شیخلری والوغ استاذلری، بتون خلقمز نیک خیر خواهاری چیستای شیخ ذاکر حضرت، و ترویسیکی شیخ زین الله حضرت لری کبی قول و فعلی ایله مەین و دال علی الخیر ایدی اوغلی عبد الرؤف مخدومنی مدرسە محمدیە سلسلە سینیە الحاق ایتگان ایدی. قریبە سندنە اصول جدیدە مکتبی آچدی، شول مکتبینە، مؤذن اسحاق افندی بیانینە کورە اوز ملکندن اون دیساتینە یروقف ایتوب وار دانندن هنوز شول مکتب تریبە لئمکده ایگان.

و بالجمله عبدالمنان حضرت سلیم القلب آدم ایدی. اطوار و حرکاتندە خشیة الله ظاهر، شونک اقتضاسینچە مەبشست و عبادت ایتمکده ایدی. نیلایمز کم الله آنی رحمتینە آغان بولسە ایدی، خلفلرینی خیر الخلف فیلسە ایدی

والسلام علی من اتبع الهدی و جانب البدعة والهوی.

ملا عالمجان البارودی.

تقریظ و انتقاد و عظردن زکات.

۲ نچی کتاب.

اوزینک تأثیرلی و عظلری برله شهرت قازانغان کاناوین امامی عبدالله افندی سلیمان اثری ۲۳ صحیفه لک بو کتابنک بهاسی ۲۰ تین. بو کتابدە زکات، اسلام دینینک زکاتکە اهمیت بیرووی، زکات بیرلورگە تیوشلی اورنلار، مکتب و مدرسەلرین، مدرس و ملالربز معلم و شاگردلرینک ملت ایچون ایک کرکلی قسم اولدقلارندن زکاتگە

ايك تيوشلى مصرف ايدكارى بىك آچىق، هر كم آڭلاراق تىل برله بيان ايتلگان. مثال ايچون ۲۳ نچى صحيفه سندن اوشبو سوزلرنى كو چرەنز: «زكات الله طرفندن مسلمان بايلر ينىڭ اوستلرينه يوكله تلگان الوغ بورچدر. زكاتدن چغاچاق مال باينىڭ اوز ملكى بولمىچە، بىر ن مسلمانلرنىڭ حقيدر. بو مالنى آشاوياكه مونى تيوشسىز، اورنسىز وشده صرف ايتو الله بندهلر ينىڭ حقىنى آشاودر. زكات بر رحمت ياغمور يدركه، آنىڭ برله بايلرنىڭ ماللىرى پاكلەنە، فقيرلرنىڭ قىللىرى يەشەرە، بو ياغمور نوشكان يردە فقيرلك، بولگونلك، بوز وقلق، فسق وفساد كىبى اخلاقى رنجولر قوريلر، كىبەلر و نھايت يوق بولالار»
عبدالله سليمان افندى اوزاق بياندىن صوك زكات بىررگە تيوشلى اورنلارنى اوشبولاي بيان ايتە:

- ۱.۱ - اوزلر ينى ملت يولینه فدا قىلدىلرندىن كىبكه وقتلىرى جىتەلگان اسلامنىڭ الوغ عالم وداھىلىرى.
- ب. بو كون تحصيلدە بولغان شاگردلر بىز.
- ج. - روسىچە تحصيلدە بولغان انصافلى يكتلر بىز.
- د. - معلم و معلمە بولوب چغاچاق كىسنىلر بىز.
- ه. - چىت ايللردە او قوچىلر بىز.
۲. - ا. مسكىنلرنى دارالائىتام و دارالعاجز يىلردە تىربىه ايتو.
ب. - مسكىنلرنىڭ بالالار ينى مکتبلردە وھنر يورتلرندە تىربىه لەو.
۳. زكاتنى بر قو لغە جىو لازمدركه، بو وقتتى زكات جىوچىلرغە زكاتدىن مخصوص زالونىه بىرلور.
۴. - كوڭللىرى اسلامغە مىللەندىرلگان كىسنىلرگە. موڭارغە بو كونىڭى كوئى صوغىش بىرىندىن قاچوب كىلگان پالاك قىرداشلر بىز و آلرنىڭ بالالارى كره.
۵. - مكاتبلىرىنى قوتلدر و اوچون. موڭارغە بو كون زور قضا ياكە آفت سماويه وارضيه نىڭ بىرسىنە گرفتار بولغان آدملرنى كرتىرگە مەكن.

۶. - چند انوق بور چلی بولغان آدملر ،

۷. - مکتب و مدرسه لر ، بولونک معلم و معلمه لری همده بالارغه

کتاب ، قراء ، قلم کبی اوقو اسباب لری او چون . مکتب و مدرسه ده گی
شاگردلرنک کیوم صالو ملری و باشقه چه راسخو دلرینی زکاتدن اوتوه و
وحاصلی حیات ملیبیرنی محافظه ایته تورغان هر بر مؤسسسه و اشلر او چون .

۸. - یولده اوینه قایتا آلمی قالغان مسلمانلرغه .»

بو کون ملت گه غایت الوغ فائده لری تیووی هر کیمگه معلوم

بولغان «ملاو معلم» لرنی زکاتدن تربیه قیلونک تیو شلکینه غایت موافق
دلیل بولغان اوشبو آیتنی کیتره :

«المفراء الذين احصر وافي سبيل الله لا يستطيعون ضر بافي الارض

يحسبهم الجاهل اغنياء من التعفف ^ع تعرفهم بسيمهم ^ع لا يسئلون الناس

الحافظ ^ط وما تنفقوا من خير فان الله به عليم . سورة بقره ۲۷۳ . خلاصه

بو کتاب ، بو کون غایت مهم بولغان مسئله لرنی آچق تاتار تلنده بیان

ایته . بو ۲ نچی کتابده اولگی کتاب کبی خطاب اصولنده ترتیب ایتلگان .

عملی تجوید . فوناوین امامی عبدالله افندی سلیمان اثری . ۲۳ صحیفه لک

بو کتابنک بهاسی ۱۵ تین . بو کتاب مقدمه سنده یازلغانچه و اسمندن اوك

آڭلاشلغانچه بالارنی تجوید اوقتوده ایکنچی بر مقصد طوطا .

تجوید تلی بزده کوربره ک نظری روشده اوقته ، عملی روشده اوقتلوغه

اهمیت بیرلمی . شوڭارغه کوره بالار تجویدنی آڭلار آڭلاماس

حفظه آلودن باشقهنی بلیملر ، حالانکه حفظه آلفغان قاعده لر اوزاق

اوتماينچه اونوطلا طورغان بولالر . بو کتاب حاضر گه قدر چقغان

تجویدلردن «عملی» بولوووی ، نظر یاتدن زیاده عملیاتقه اهمیت بیروووی

ایله آیوريله .

بلبای او یاظی تمق اولینک ملا عبدالله احمر افندیگه :-

صفا مخدوم بایزید فنک مفتیلگی خصو صنده قران علماسی طرفندن
وقراننک - بیک آزغنه فرقه نی استثناء ایله - بشقه خلقوری طرفلرندن
هیچ یرگه اعتراض ایدلگان یوق. بلکه امید ایله باقمده لار و ملتینک
کرکسنگان روشنیچه اصلاحینی مشاء الیه جنابلرندن دورت کوز
ایله کو تمکده لر در.

بناء علیه سزینک «محصولات الافکار فی تعیین مفتی هذا الدیار»
دیگان مقاله گز عن اصل ساقط اولدقندن نشر ایدلمدی.

اداره دن :

دینی و ادبی، علمی و سیاسی الدین و الادب مجله سی ۱۶ نچی سنه
دوامیه سنده، اوزینک معتدل مسلکنده انشاء الله دوام ایده چکدر.
مجله نك اجمالی و عمومی فهرستی بو بابلردن عبارتدر: قرآن کریم نك
مرتب ترجمه و تفسیری. احادیث شریفه. ترجمه و شرحلری باب
الفتوی. خلق آراسنده واقع بولا تورغان مهم مسئله لرده جوابلر.
اجتهاد و تقلید نك معنالی و بوگا متفرع مسئله لر. سنت و بدعتلر.
سنتلر نك بیانی، آرامزده دیندن صانالوب یورگان بدعتلر گه تنبیه.
سیر و تراجم: رسول الله علیه الصلاة والسلام و اصحاب کرام
و باشقه سلف صالح نك سیرتلری و خدمات دینی لری. تربیه و تعلیم:
مکتب و مدرسه لرده تربیه و تعلیم اصوللری. اماملر احوالی حقنده
ملاحظه لر. احوال ملیه: ملت نك دینی و اجتماعی حاللرنده فکر و ملاحظه لر.
تقریض و انتقاد: عموماً مهم یاگا اثرلر حقنده و بالخصوص درس
کتابلری توغروسنده تقریض و محاکمه لر. مقالات: علمی و ادبی
و سیاسی مقاله لر. اشعار: اخلاقی و ادبی شعرلر. حکمتلی سوزلر
و عبرتلی واقعه لر. محرر نك سیاحت نامه سی.
اوشبو بابلرده چیتدن یاز و چیلر نك مقاله لری مجله نك مسلکینه
موافق بولغانلری مع الممنونیه درج ایدلور.
مجله نك یللق آبونہ سی ۳ صوم، یارتی یللق بر صوم . ۵ تین.
نسخه سی ۱۵ تین. آدریس آلماشدرو اوچون تین لک مارکه
یارلور. اداره گه یبارله چک خط، مقاله و آقچه لر بو آدریس
برله یبارلور گه تیوش :